

เทศคนได้ ในพระอุโบสถ, ส้มเค็ดพระเจ้าหยู่หัวตรัดเห็นประหลาด.
 ส้มเค็ดความไปจะชิงเอาพระยาขลุ่ยสำกรักมิได้, ด้วยบ้านนั้นเป็นทางทุ้งกัน
 คารนิก. เทานักบนทมนคน, พอดิถีบเฮ็ดท่ม. จึงตรวดให้พระโหรา
 ช่ายชวาพยากรณ์, โหรารับคฤดาพยากรณ์ทำนายว่า. ส้มเค็ดพระวราช
 คำเนินมาครงนเพื่อจะไปทำขุนนางด้วยพระเจ้าหงส์ดำด. เอชาน
 พระเจ้าหงส์ดำดเป็นทศกตงพระยาขลุ่ย. ซึ่งว่าดังศาสดาอันยอมมาชบ
 คายเอาพระยาขลุ่ยไปได้นั้น, ดรายจะมปรับกัสมืองไคเมืองหนง, แต่
 ทว่าเปนมืองน้อยมาปดอมปด้นดลคำพระองค์พระเจ้าหงส์ดำดตงเดี่ย
 จากเล็ดคณิตรแต่วาไปเมืองคน. ทพทวงส้เค็ดจะได้ติดตามไป,
 แต่ทว่าเห็นจะมีได้พระเจ้าหงส์ดำดคณมา. จะซัดด้นตั้งไดดังหนง, เปน
 เทพดังหรวบอกเหตุ, ไซ้จะร้ายดังหนงดังไคหามิได้.

ส้มเค็ดพระพุทเจ้าหยู่หัวตรัดได้ซึ่งฟังตงน, จึงซึ่งพระกรุณาตรัด
 ว่า, ซึ่งทำนายครงนโดยถกถนระดับน. แต่เราเห็นว่า, พระเจ้าหงส์ดำด
 เปนไทยในรามันประเทศ, แต่ครงพระบรมราชบิดามา, เปนปิกแผ่น
 มนคงจุเราพระดีเมรราช, ซึ่งผู้ใดจะฮาดเออมทำอันตรายนนเห็นยัง
 มิได้กัชน. ถ้าเราจะยกไปแก้แค้นเมืองเมระคมะ, แต่หัวเมืองรามัน
 ทงปดงซึ่งเป็นประทุสร้ายหม่นเราให้ดำใจ, จึงค่อยคิดวาทการต่อไป.

คริตแต่รุ่งชนลำนนาถิกาทกษาท, ได้มหาเพชรเวกัธ, ส้มเค็ด
 พระพุทเจ้าหยู่หัวทงดองพระองค์, ซึ่งเครื่องสำหรับพิไชยสงครามได้ด.
 ส้มเค็ดพระนเรศวรมพิศกรเป็นเจ้า, ส้มเค็ดซึ่งข้างเจ้าพระยาปราบไคจักร
 เปนพระคชาธาร. ส้มเค็ดเอกาทธฤคธอวรมนาก, ส้มเค็ดซึ่งข้างเจ้า
 พระยาปราบมทิมามาเป็นพระคชาธาร. ประดับด้วยพิริยทวยหานแท้เป็น

ขณะเมื่อหนังสือบอกเมืองเมะตะมะไปถึงนั้น, พระเจ้าหงสาวดีฯ
พระประจักษ์ฯ จึงตั้งแก่เสนาบดีว่า, ราชการกรุงเราป่วยทุกข์
หายแล้ว, ให้คิดกันรักษาดำพระนครไว้. แล้วให้บอกไปถึงพระยาของ
หลานเรา, ให้เร่งยกพลมาช่วยการสงคราม. เสนาบดีบอกขอราชการ
ไปยังเมืองตองอู, แต่หัวเมืองท่งป่องให้ยกมาช่วยของกันเมืองเมะตะมะ
แต่เมืองหงสาวดี, จะเกณฑ์ไพร่พลรักษานานาเขตแดนตามตาเนียม.

ฝ่ายพระเจ้าทองอุไรแดง, จึงให้ไปอาราธนาพระมหาเถรเถยม
เพ็ญมเข้ามา, แลมอบออกประพรตให้พระมหาเถรพึงทุกประการ.
แล้วว่าพระผู้เป็นเจ้าช่วยคิดให้โยมด้วย, พระมหาเถรได้ฟังแล้วก็หัวเราะ
แล้วว่า, มหาบพิตรกตัญญูเร่ร่อนนักหรือ. พระยาของอุจจว่า, พระผู้
เป็นเจ้าช่วยบำรุงหยังแล้ว โยมหากตัวไม่ พระมหาเถรมแล้ว
จิงว่า, มหาบพิตรหย่าวิคกเถย, ซึ่งทพนเร่ร่อนพณชยกมาศราน,
อุปมาเหมือนเทพดอนนจรในจักรวาล, อดทนุชาตามหาบพิตร.

โศกตทวารธกัณณะจันทระชนนระหฺญัฏเฐ, หยาชาเตยจเรงยกพล
 ดงไปเมืองหงสาวดี. แดงเตงมาไซถอหนงดือไปถิงเจาเมืองเมะ
 ตะมะว่า, ให้กวาดครัวเรงการไพร่พลหัวเมือง, ชิงชนเกะเมือง
 เมะตะมะเข้าไว้ในเมืองใหม่คน, แดงให้ตงคูใหม่คน จงช่วย
 กันเป็นใจรบ, หยาให้กองทัพกรุงสร้อยยาขามมาได้. ถ่าถักหนก
 แน่นประการใด, ให้บอกมาเราจะยกดงไปช่วย. แดงคนเราจะ
 เข้าไปเฝ้าพระเจ้าหงสาวดีคคิราการ. มหาบพิตรคคิมาหนงดือเอา
 ใจเมืองเมะตะมะดงนแด, จงแต่งมาเรียดับมา ด้ามด้ามมาให้
 ประจำฟ้างชาวหย่น. แดงให้ผลัดเปลี่ยนกันเอาชาวมาแจ้งจงหนง ๆ
 ถ่าถักไทยกับรามนยงไม่คคิกนเขา หยาเพ่อทาจะเดยการ ถ่าถักคค
 คคิกนเขาเมื่อใดแด, ก็ให้ทำการให้ยเกิด. แดเมอจะเข้าเมือง
 หงสาวดีมาเมืองคองฮูน, ให้จุดเผาบ้านเรือนดเบยงอาหารให้ถ่น,
 ถ่าถักชาดกจะถอยดง. ถ่าเห็นยงคคคตามมา, ให้เอาของพระเจ้า
 หงสาวดีถั่งถั่งถั่ง, แดงคนถอหนงดือไปถวยหนงทพไว้, แดง
 การกนเมืองใหม่คน. ถิงมาตรวจจะเดยไปนคหนงเทาน, ถ่าหยาเดย
 คายเตย. อุปมาเหมือนดอกไม่ถ่นไปคคกหนงถั่งคคกเทาน.
 ถ่าคคนรากยงบรบรรนหฺญัฏเฐ, ถ่าจจะผลคคกออกถั่งดือไป. พระ
 มหาเถรถั่งความเกะพระยาของอุทกประการแด, ถ่าถ่าไปอาราม.
 พระยาของอุกเกนทพพหมนหนง, ถรรพไปด้วยเครื่องถ่าถาการ,
 พถเมืองนอคนให้กวาดคคนเขาในเมอถ่น, แดงเกนทให้รกด้าหน้า
 ทเชงเท. • ครนได้พชยเรกถั่งแด, พระยาของอุกยกพถหมนหนง
 ดงมายังเมืองหงสาวดี, คคกกองทัพหย่นอกเมือง พระยาของอุ

เข้าไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีในพระราชวัง, พระเจ้าหงสาวดีตรัส
ปราชัยแก่พระยาตองอูว่า, ทั้พบเวรภัยมากครั้งใหญ่หลวงนัก.
หลานเราจงช่วยคิดราชการป้องกัน, หย้าให้เมืองมอญไปเป็นขณ
กรุงพระนครสัวยุทธยาได้. พระยาตองอูกราบทูลว่า, พระองค์หย้าชง
พระวิตกเถย. ข้าพเจ้าขอทำราชการสนองพระคุณท่านกว่าจะสิ้นชีวิต,
ทูลแต่พระยาตองอูกับพระเจ้าหงสาวดีออกมายังกองทัพ. แต่พระยา
ตองอูเวียนเข้าไปเฝ้าเยื่อนพระเจ้าหงสาวดีเอนง ๆ. ชาวหงสาวดีชง
รักถ้ำหนาทแข็งเทนประศุเจ้าออกนอกไม่วังเกยตชาวตองอู, ใ้ใจใ้
เข้าออกทงกตางวันกตางคน.

ฝ่ายพระยาตากเจ้าเมืองเมะตะมะ, ครนแจ้ในหนังสือพระยา
ตองอูตงนน, ถัดคนว่าจิง, มิได้รู้ในขบาย. ถัดแต่งผู้ทงหนังสือไป
ชบตอนเจ้าเมืองกรมการเดรตดตบ้นดาเมืองชนแกเมืองเมะตะมะ, ใ้
ยกกันเข้าไปในเม้องเมะตะมะให้ถั่น. เจ้าเมืองกรมการเดรตดตบ้น
ชนแกเมืองเมะตะมะล้ามลัดล่องหวเมือง, ทคคเห็นว่า, เจ้าเมือง
เมะตะมะจะลุดกองทพกรงได้ยกยกกันเข้ามา, ทเห็นว่าลุดกองทพกรง
มิได้กไม่เข้ามา, ยกครอบครวอพยพเข้าหนีไปเป็นอันมาก. ฝ่าย
เจ้าเมืองเมะตะมะจกตดตบ้นดาพดทหานบ้นไ้หย่นอยประจาร์กถ้ำหนาท,
บ้องกันเมืองเป็นล้ามก.

ฝ่ายสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทงล่องพระองค์, ถัดได้ประทับแรม
พักชางมารพดนะพระตำหนักดาบ้นแมกถัดตบ้นดา. ครนวันลุดกร
เคื่อนล้ามแรมล่องคำ, เพดลุดทงบ้งเกิดชยนิมิตบ้นดาน, ใ้
เล่ นางคณกรโยชาทอยหานในกองทพกรงเร้ง, เปดงออกชงลุดพถ้ำหนาย

กักกชงโกธาทด. ครนเพดดิบเอ็ดทุ่มพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
 ทยุทงตงของพระองค์, กชงดรรพนิตวคถาตงการณวิจิตรวิภูติค้ำหวั
 ชคตยราชรณยธแ้ว, ดัดเดวราชค้ำเนนชนนเกยคอยเรกตทอดพระเนตร
 เหนวาชพระทงทงตง, ชงประทบทยูน, ยกงวงชนปรมาสตบ
 งาเบองชวา. แ้ววองโกณจนาทสนนในพนดเนนเนวตงชวเขต, เป
 ชยนิมคตองประกว, ทงตพตค้ำเนนงคณกรโยชาน. ก
 ชงพระโสมนัสปรีดา, พระโหราธิบค, กตคองชย. พราหมนปโร
 หิตาจารย์เป้างชววยชยมกต. เี้ยงตพทเกวคองกตองโกธาทด
 ประโคมกกกชงนรนาท. ส้มเด็คพระบรมเชตถาริราชเจ้าตเด็คชง
 พตยพนมจกร, ตุงห้ำดอกลำหนว, ผูกพระทงตงจรวนปรีตคัก,
 ส้มเด็คพระราชอนชวชงพตยแกวอคร, ตุงห้ำดอกล, ผูกพระทง
 หลงคาทอง, ค้ำหวัให้เคตชนพยุหะโยชาทวยหน โดยชวณช้ำชว
 หน้ำตง, สดบสัดอนไปค้วยแกวทวนทงคัพนคก, อธิกมโหดวาคิเรก
 โกธาทดค้วยเี้ยงพตกณชวชวคิชาชนย, เิน โดยสัดถมวคกค.
 ประทบทรอนแรมทกเวณ, กัดเคตคังเมะด้าตง, เจาพนกงานประโคม
 คองกตองแตรตงชกกชงโกธาทด, กัดเคตเปตองเครองดริราช
 รณยชนราชันถาคารไนค้ำ, ที่เจาพระยาจกรแ้วเจาพนกงานตงไ
 ค้ำหวับดเคตนน. เจาพระยาจกรแ้วมชมหาอำมาจกวราชโหร
 จารย. แแตนายทพนายคองทงปวงเฝ้าพระบาทยุดคตค้ำดคางดาวดว
 กรด้อมรอบพระวชิกรเทวราช. เจาพระยาจกรกรวบทชวราชการเคต
 คัพนทุกประกว. กัดเคตพกพทหย์ลุ่มเวณพอยเมอยด้า. แ้ว
 ค้ำหวัให้โหรหาเรกคได้มหาเพชรเรกค. นวณพรหคเคตค้ำมแรม

สืบต่อคำ, เพลารุ่งแล้วห้าบาท, จึงมีพระราชบริหารสั่งให้เจ้า
พระยาจักรีเป็นแม่ทัพ, ให้พระกาณจนบุรีเป็นยกบัตร, แลท้าว
พระยาหัวเมืองพททหานอาล้าต้องหมั้นบนจุเรือบเรือได้เตรียมไว้, ถึง
เวกส์แล้ว, จะให้ข้ามไปดเอาเมืองเมาะคมะ.

ครั้นวันพรหส์เดือนสามแรมสืบต่อคำ, เพลาข่ารุ่งส้มเด็ด
พระพุทเจ้าหยู่หัวทองต้องพระองค์, ดัดเค็ดขงสัตว์พรพดีราชอถการยุช
สำหรับราชชนรงค์เล็ก, ดัดเค็ดขงช้างพรทงไปย่นหยวมผงนาเมะ
ตาแดง ครั้นเพลาห้าบาทได้มหาเพชรเวกส์, พระโหราธิบดีสัตว์ทชา
จารย์, ถนคองชยเป็นล่าคน. เจ้าพระยาจักรีนายทพนายกอง,
ก็ยกพลเรือบเรือได้, ข้ามไปรบเอาเมืองเมาะคมะ พระยาตากก็
แต่งเรือบเรือได้ออกมารบ, ก็พ่ายแพ้แก่พททหานข้าหลวงๆ ก็ได้
ซารุกชนบ้ายบนเอาเมืองเมาะคมะหนีได้. พระยาตากแลท้าวพระยา
มอนกบดทงปวงก็พ่ายหนี. แลพททหานข้าหลวงได้พันแทงมอนกบด
ทงชายหยิงตายเป็นอันมาก. อนึ่งมอนชงหนีจากเมืองเมาะคมะไปชอก
ซ่อนหยู่ทุกตำบล. แลพททหานข้าหลวงไปได้ค่าพันแทงตายมาก. ถ้วน
ตัวพระยาตากใช้ชนชางหนีประมาณห้าสิบต้น, แลหมันดุดจันดาตาม
ได้ตัวพระยาตากเอามาถอย. แลได้ช้างม้าเครื่องสัตว์พาครุในเมือง
เมาะคมะนั้นก็มาก. พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าหยู่หัวทองต้อง
พระองค์, ก็ให้ตั้งพระราชอาญาแก่พระยาตาก, แลไว้แต่ชีวิตเพราะ
ว่าจะเอามาพิจารณาในกรุงพระนคร พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธ
เจ้าหยู่หัวทองต้องพระองค์, ก็มพระราชโองการตรัดให้ข้ามช้างม้าทงปวง
เด็ด ครั้นวันศุกร์เดือนสามแรมสืบต่อคำ, พระบาทสมเด็จพระบรมพิตร

พระพุทธรูปเจาหยูหวทงต้องพระองค์, ก็ส่เกิดด้วยพระชดวามานข้ามแม่น้ำ
เมะด่าเต็ง, ไปตงทพทดวงโนเมะตมะ. ในขณะนั้นส่เกิดพระพุทธรูปเจ้า
เจาหวทงตรัสขงพระโอรสแก่เจ้าพระยาจักร, และตรัสให้จำคงไว้ในเมือง
เมะด่าเต็ง แต่ได้พระยาชนนบุรีนอกราชการ, แดชนหม่นทงปวงให้
หยูวังเมืองเมะด่าเต็งด้วยเจ้าพระยาจักร. แด่พระวราชกำหนดให้ส่
สุมเอามอนอินช่านเซ็น, ให้เขาหยูในเมืองเมะด่าเต็ง. ตรัสให้เจ้า
พระยาจักรวรคโลก, แด่พระยาพิชัย, พระยาภาณจนบุรี, แด่ชนหม่น
ทงหลายหยูวังเมืองเมะตมะ. แด่ส่ของสุมมอนอินช่านเซ็นทงปวง
เขาหยูเมืองเมะตมะ. ถึงวันเดวเคอนด้ามแรมสับดีค่า, ก็ยกทพ
ทดวงส่เกิดจากเมืองเมะตมะ, ก็ส่เกิดโดยส่ถกตมารคกงผ่งนาล์โดง.

ฝ่ายพระยาของอยู่ในเมืองหงส์วาด, ครนได้ย่นข่าวว่าทพทดวง
ส่เกิดไป, พระยาของอยู่แต่่งให้มาประจำชาวดังเมืองเมะตมะ, ครน
รู้ข่าวว่า, เดยเมืองเมะตมะแถว, พระยาของอยู่ก็เข้าเมืองหงส์วาด.
แต่ให้เฝ้าค่ายเฝ้าเรือนทงปวงเดยแถว, ก็พาพระเจ้าหงส์วาดรู้ตหน
ไปยังเมืองของอยู่. ฝ่ายทพทดวงไซ้, ครนถึงผ่งดีโดง ส่มเกิด
พระพุทธรูปเจาหยูหวทงต้องพระองค์, ตรัสใช้พระมหาเทพเป็นนายกองทพ
ม้าต้องรอย, ให้ยกไปก่อนทพทดวง. แด่ก็ตรัสใช้พระยาเพชรบุรีให้
ยกช้างม้าแถพด้ามพันหนุทพ พระมหาเทพจึงยกทพทดวงข้ามดีโดง.
แถส่เกิดถึงเมืองหงส์วาดในวนเดวเคอนด้ามแรมสับดีค่า, ตงทพทดวง
ในตำบลถองทดวง. จึงพระบาทส่มเกิดบรมบพิตรพระพุทธรูปเจาหยูหวทง
ต้องพระองค์, ส่เกิดเข้าไพนมัสการพระพุทธรูปเจาพระเมะดวในเมือง
หงส์วาด. ในขณะนั้นพระบาทส่มเกิดบรมบพิตรพระพุทธรูปเจาหยูหวทงต้อง

พระองค์, ก็มพระราชโองการครัดเกล้าท้าวพระยาเสนาบดีมนตรีมุขทั้ง
 หลายนาย, พระยาของอุแดงทาดานทตถิราชดำด้นไปถึพระนคร ขอเป็น
 พระราชไมตรีด้วยเรา, แดให้สืบณาอานัดว่าจะยกทัพหลวงมา, แดจะ
 ช่วยกันรบเอาเมืองหงสาวดี, แดพระยาของอุมิได้หยัทัพหลวง, แด
 ยกมาปล้นเอาเมืองหงสาวดีเอง. อนึ่งครั้นว่า, เรายกมายังเมืองหงสา
 วดี, พระยาของอุมิได้แดงทาดานทตถิมาดำหรับการพระราชไมตรี. แด
 พระยาของอุหนีไปเมืองคองอนัน, เห็นว่าพระยาของอุมิได้ครองโดยด้จ
 จานุด้จ, ซึ่งเป็นพระราชไมตรีด้วยเรานัน, คณเราจะยกทัพหลวงไปหา
 พระยาของอุให้ถึเมืองคองอนัน, ให้การซึ่งพระยาของอุจะเป็นซึ่ง
 ไมตรีด้วยเราหรือ ๆ พระยาของอุมิเป็นไมตรีด้วยเรา. พระบาทสมเด็จพระ
 บรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่ท่งสองพระองค์, ก็ครัดให้พระจันทบุรี, แด
 ขุนเพชรภักดี, แดขุนหมื่นท่งหลายหยงเมืองหงสาวดี แดยกทัพหลวง
 ด้ด้ดไปจากเมืองหงสาวดี, ยกไปโดยทางเมืองคองอนัน. ส่วนพระยา
 ตระเค็งซึ่งไซ้ทาดานทตถิราชดำด้นมาถวายนังคมขอเป็นพระราชไมตรี,
 แดว่าพระยาตระเค็งจะยกขางมารพดมาชวยงานพระราชสงคราม, แด
 เมอทพหลวงด้ด้ดเมืองหงสาวดีครั้งน, พระยาตระเค็งมิได้ยกทัพ
 มาเองคุ่มพระราชดำด้นมานัน พระยาตระเค็งก็ไซ้แต่ท้าวพระยาให้ยก
 ทัพเรือพดหาพนมาถึงดำนดาว แดตั้งท้าวพระยาผู้มานัน, ให้ยก
 พดชนเขาทัพหลวงโดยด้ด้ดงานพระราชสงคราม. จังพระยาผู้เป็น
 นายกองนัน, ก็ให้มาถึงพระยาพระรามให้กราบทูนพระกรุณาว่า, จะขอ
 มาถวายนังคม, แดจะยกพดหาพนน, พาเขาทัพหลวงโดยด้ด้ดตาม
 กำหนดพระยาตระเค็งตั้งมานัน. พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้า

หุ่ยหวงต้องพระองค์, ก็มพระราชโองการตรัดแก้ท้าวพระยาเสนาบดี
มนตรีทั้งหลายนว่า, พระยาตะเคิงให้สัจปติมานว่า, จะยกมาเองช่วยการ
พระราชสงคราม, แลซึ่งพระยาตะเคิงมิได้ยกทัพมาเอง, แลให้แต่
ท้าวพระยาให้ถือพลมาเข้าทัพเราครั้น, แลเราจะเอาชาวตะเคิงไปโดย
สัดเค้นคนคุมคน, จึงมพระราชโองการตรัดสั่งแก้พระยาพระราม, ให้
ห้ามชาวตะเคิงมิให้โดยสัดเค้น, แลให้แต่งพระราชทานรางวัลไปแก้ชาว
ตะเคิงผู้มานั้น โดยบันดาลศักดิ์ แลยกให้คนไปยิงทัพเรือ.

ส่วนพระยาของอุกรนไปถึงเมืองของอุไถ่งพม่าผู้ชอมางรัตของ
แดนคนประมาณสองร้อย, ให้ถือหนังสือมาถวาย, แลพระรามาวงศ์เพชร
ดำนยอจดสำหรับพระเจ้าหงสาวดีซึ่ง, ให้มางรัตของถือมาโดยคตของพระ
ราชไมตรี. จึงพระมหาเทพยกทัพมาไปเป็นทัพหน้า ยังทางประมาณ
สามคนครึ่งเมืองของอุ, ก็พบชาวของอุ, ซึ่งพระยาของอุใช้ให้มานั้น.
พระมหาเทพก็ได้พิจารณาว่าทุดานทุต. พระมหาเทพก็ใช้ชาวม้าให้ได้
จับเอาชาวของอุมานั้น. ได้คตมางรัตของอุถือหนังสือพระยาของอุนั้น,
แล้วจึงส่งลงมาถวายถึงทัพหลวง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
หุ่ยหวงต้องพระองค์, ก็ซึ่งพระราชบัญชาแก้พระมหาเทพว่า, ซึ่ง
พระยาของอุใช้มาเป็นราชทูต, แลพระมหาเทพให้จับเอามาเป็นขเดย
นั้นมิชอบ. ก็ตรัดให้ตั้งพระราชอาญาแก้พระมหาเทพแล้ว, ก็ให้ปล่อย
มางรัตของนั้นคนเขาไปยังเมืองของอุให้ว่าแก้พระยาของอุว่า, พระบาท
สมเด็จพระพุทธเจ้าหุ่ยหวงต้องพระองค์, ยกทัพหลวงสัดเค้น
มาครั้น, ใช้จะเอาเมืองหงสาวดี. แลซึ่งพระยาของอุให้ราชทูตเอา
สัดเค้นไปว่า, เ็นพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหุ่ยหวงต้อง

พระองค์, ดัดเดมาเอาเมืองหงสาวดี, แดพระยาของอุจะยกพดมาช่วย
แล้วไซ้, พระยาของอุมิได้หย่าทัพหลวง, แดซึ่งปล้นเอาเมืองหงสาวดี
นั้น, ได้ช้างดมาดเท่าได้ไซ้, ให้แต่งไปถวายโดยคดของพระราชไมตรี
แดซึ่งพระกรุณา จะยกทัพหลวงดัดเดคนไปยังพระนคร.

ครนมางวัดของเข้าไปถึงเมืองคองอ, พระยาของอุก็ใช้มางวัด
ของให้ออกมาเฝ้า, แดให้กราบทูลพระกรุณาว่า, ขอให้ทัพหลวงดักหยู่
แต่ในดัดเดคน. ขอหย่าเพื่อยกเข้าไป, แดพระยาของอุจะแต่ง
ราชสำนักแดเครื่องราชบรรณาการช้างมา, ซึ่งได้มาในเมืองหงสาวดี
นั้น, ดั่งชอกมาถวาย. จึงพระยาพระรามกราบทูลพระกรุณาว่า, ซึ่ง
พระยาของอุให้มากราบทูลพระกรุณา, เห็นทัพหลวงดักหยู่, เหตุว่า
พระยาของอุจะแต่งการบองกันเมืองยังไปมิได้. จึงอุบายให้ออกมา
ห้าม, ประสงค์จะแต่งการซึ่งจะรบพุ่งกันให้ได้. ขอชนเห็นดัด
ทัพหลวงดัดเดเข้าไปหย่าให้ทนให้พระยาของอุตกแต่งบ้าน เมืองให้มัน.
พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงด้องพระองค์, ก็มพระราช
โองการตรัสให้ดั่งมางวัดของนคนเข้าไปถึงเมืองคองอ ให้ว่าแก่
พระยาของอุว่า, ถ้าพระยาของอุมิได้เสียสัจจะเป็นพระราชไมตรีไซ้,
ให้แต่งทำวพระยาผู้ให้ออกมา.

ครนให้ดั่งมางวัดของเข้าไปแล้ว, พระยาของอุจะได้แต่งทำวพระ
ยาผู้ใด ๆ ออกมาห้ามได้, ก็ยกทัพหลวงดัดเดเข้าไปถึงเมืองคองอในวัน
คนทเดือนดัดคนแปดค่ำกุนนั้น. ฝ่ายพระยาของอุแต่งการกันเมือง, ก็
มิได้แต่งให้ออกมาเจรจากความเมืองโดยคดของพระราชไมตรี รุ่งชนวัน
ซึ่งการสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงด้องพระองค์, ก็ดัดเดไปยังพระ

คราขาว, ก็ให้พลทหารเขาด้อมเมืองของอู, แดงคายด้อมรอบเมือง
 ของอูทางด้าน. หนาค่ายในด้านข้างท่งถัน, ซึ่งทัพหลวงได้ตั้งอยู่นั้นไว้,
 เป็นพนักงานพระยาสุรพรวณ, พระยาทายนนา, หลวงจำเริญเมืองสร
 งคราม. ขุนราชินิกุลนอกราชการ, ขุนแสงด้ทาน, พระยาเด่นหลวง,
 พระยานครเป็นนายกอง. ในด้านข้างบูรพ์ไซ้, พนักงานพระยาเพชรบูรณ์,
 พระยาสุรพรวณบุรี, หลวงมหาอำมาจิบคเป็นนายกอง, ในด้านข้าง
 อุดรไซ้, เป็นพนักงานเจ้าพระยาพระพิณโลก, พระยากำแพงเพชร, แด
 หน่นภักดลวรเป็นนายกอง. ในด้านข้างปราจีนไซ้, เป็นพนักงาน
 พระยานครราชดำ, เมืองสังคบุรี, ขุนอินทรบาท, แด่นภมิโลกา
 เพชรลวกรบงคบบนชา. ในหนาค่ายท่งถันนั้นไซ้, ตรัดให้พระยา
 พระพิณโลก, แดขุนราชินิกุลนอกราชการตรวจสอดท่งถันนั้น. แด
 พลับพลายทัพหลวงไซ้, ตั้งใกล้ค่ายด้อมนั้นประมาณสิบเส้น. ในขณะ
 นั้นพระยาของอูเมื่อได้ยินข่าวว่า, ทัพหลวงได้แตกไป, พระยาของอูให้ย้าย
 ข้างให้ยกลงไปไว้นอกเมืองของอูเขาไปไว้ถึงตำบลแม่ช้าง, ใกล้แดน
 เมืองของอู, พระบาทสมเด็จพระบรมโพธิ์เจ้าอยู่หัวท่งถ้องพระองค์,
 ตรัดไซ้ให้พระมหาเทพเป็นนายกอง, ขุนคชภักคเมืองศรีโยธา, แดขุน
 หน่นอาดำให้ไปลาด. จึงพระมหาเทพ, แดข้าหลวงท่งถ้องยกไปถึง
 ตำบลนครทอง. แด้วยกไปถึงตำบลแม่ช้าง. ได้ช้างพลายพังซึ่งพระยา
 ของอูให้เขาไปซ่อนไว้ในนั้นห้าสิบเส้น. ในนั้นแต่ช้างให้พลายรายปลดก
 ทยอดถึงเจ็ดออก, พลายเทวนาคพนายสูงหกสออกคืบห้า, พลายปลอก
 ฎุภยภักคสูงหกสออกเจ็ด, พลายถูลุมแทงสูงหกสออกหกหนึ่ง, พลายนินดา
 ของสูงหกสออกหก, พลายรณนิกนางสูงหกสออกสาม, พลายปลอก

ตะเหมยมณูสูงหงส์อกแป้นว, พลายหัดมีด่าสูงหงส์อกคืบหานว,
 พลายมคคอบสูงหงส์อกแป้นว, พลายเนี้ยคมวัดการสูงหงส์อกคืบหานว,
 พลายยูมาคองสูงหงส์อกคืบหานว, พลายกถอรายชะวสูงหงส์อกคืบหานว
 พลายพจตรสูงหงส์อกคืบหานว, พลายไชยมงคตสูงหงส์อกแป้นว,
 พลายปลอกทละสูงหงส์อก, พลายราวเวมนางสูงหงส์อก, พลาย
 ราชวังวสูงหงส์อก, พลายชมพุดสูงหงส์อกคืบหานว, พลายนักเปสูง
 หาดอกคืบหานว, พลายดีหนาทสูงหงส์อกคืบหานว, พลายสุวรรณโลก
 สูงหงส์อกคืบหานว, พลายรายณสูงหงส์อกคืบหานว, พลาย
 รายภักปองกยสูงหงส์อกคืบหานว, พลายพงคตสูงหงส์อกคืบหานว,
 พลายเขมนรสูงหงส์อกคืบหานว, พลายรายภักคตสูงหงส์อกคืบหานว,
 พลายจกยสูงหงส์อกคืบหานว, พลายอนันตะโยธาสูงหงส์อกคืบ
 หานว, พลายรายภักกายางสูงหงส์อกคืบหานว, พลายตะบายพระยา
 แพรสูงหงส์อก, พลายเขยกรมคไปสูงหงส์อกคืบหานว, พงมระพนต
 คืบหานว, พงมระทอมหาดอกคืบหานว, พงคตคืบหานว. แด
 ทงซางไซตงพวกหนงเอามาถวาย.

ถึงนวันเสาร์แรมสิบสามค่ำ, พระบาทสมเด็จพระพุทธ
 เจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์, ก็ตรัสให้พลทหารยกเข้าบ้านกำแพงปัดเขา
 เมืองของอู. ชาวเมืองของอูของกันเมืองเป็นสามาถ, การปัดนั้น
 กตงวัน, แดพลทหารป่วยเจ็บมาก. พระบาทสมเด็จพระพุทธ
 เจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์, ก็พระราชโองการตรัสห้ามมิให้ปัด,
 ก็ให้คลายพลคนออกมาเขาคาย. จึงตรัสให้แต่งไปค้าทุกคาบหน
 จงหวัดเมืองของอู, จนถึงแดนเมืองอังวะ, แดได้เบียงเป็นอันน้อย.

ชาวแพงเป็นทนายคนดีมีสติปัญญา, ตามบาทบ้าง. ไพ่พดทั้งหลายมิได้
หุ้เป็นมั่วในทพทวง. แดหน้าค่ายล้อมเมืองทองปวงนั้น, ก็จ่าย
ยกออกไปลาดหากินทุกตำบล. อนึ่งไพ่วางทั้งหลายขัดแย้งล้มตาย
ก็มากนัก.

ขณะนั้นพระเจ้าเชียงใหม่จะยกช้างมารพดไปโดยดัดได้ใช้ เป็น
เหตุด้วยพระรามเดโชชาวเชียงใหม่, ได้มาเป็นข้าหลวงแต่ชื่อก่อน.
แต่เมื่อพระยาศรีนาถรียกทัพขึ้นไปเชียงใหม่ห้ามชาวด่านช้างนั้น, พระ
รามเดโชเข้าทัพไปด้วยพระยาศรีนาถ. พระยาศรีนาถก็แต่งพระราม
เดโชให้มาหุ้ตั้งคนในแดนเมืองเชียงใหม่เรียงแถว, เป็นพ่อพระเจ้า
เชียงใหม่, ให้มาชนแก่พระเจ้าเชียงใหม่ตามประเพณี. ครั้นพระราม
เดโชไปถึงเมืองเชียงใหม่เรียงแถว, ชาวเมืองทองต้องเมืองนั้นก็ด้วย
พระรามเดโช, เขาพระรามเดโชเป็นเจ้าเมือง, ก็มิได้มาออกแก่พระเจ้า
เชียงใหม่, ล้วนท้าวพระยาหัวเมืองอันชนแก่พระเจ้าเชียงใหม่ทองปวง,
ก็มิได้มั่วดัดด้วยพระเจ้าเชียงใหม่, ก็มาดัดด้วยพระราม
เดโช. พระรามเดโชได้กาดังรพดมาก, ก็คิดจะรบเอาเมืองเชียงใหม่.
จึงพระเจ้าเชียงใหม่จะยกไปโดยดัดได้, แดแต่งพระทูลองอันเป็น
ราชบุตร, แดท้าวพระยาช้างมารพดขึ้นไปตามทพทวงถึงเมืองทอง.

ฝ่ายเจ้าเมืองแสนหัวทองแก่กาตพราด, หามุ้จะครองเมืองมิได้,
จึงเสนาบดีแต่งเครื่องราชบรรณาการ, ไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายลั-
มเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวระเมืองทอง, กราบทูลขอเจ้าฟ้าแสนหัวทองได้
มาเป็นข้าเฝ้า, พระยาศรีนาถได้ย่นรงค์ไปช่วยกันเมืองเมารดาเล้ง
นั้น, คนไปเป็นเจ้าเมืองแสนหัว. ในขณะนั้นทพทวงคงหุ้ระเมืองทอง

ถึงสามเดือนแล้ว, แต่งไปดาดทุกตำบลไซ้, มิได้สบายจนจะเลยงไฟพัด
ทองปวง. ในทัพหลวงนั้น, ขาวแพงเป็นทนายคนดำรง, อนึ่งก็ชวนเหล่ากาด
ฟ้าฝน. พระพุทธเจ้าใหญ่หัวทองสองพระองค์, ก็ยกทัพหลวงจากเมือง
ทองอยู่, มาโดยทางครอกหม้อ. ครั้นทัพหลวงได้มาถึงตำบลคืบแค, ส้ม
เด็ดพระพุทธเจ้าหลวงอันเห็นส้มเด็ดเอกราชธรรมาธิสรวรมนาถบรมพิตร
พระพุทธเจ้าใหญ่หัว, มายงพลบพลาชัย, ก็มพระราชาองค์การดำหริด้วย
กันว่า, แผ่นดินเมืองเชียงใหม่เป็นจลาจลเพื่อพระรามเดโช, แดพระยา
น่าน, พระยาฝ่าย, แดท้าวพระยาชาวไหย่น้อยทองปวงอันชนแก่พระเจ้า
เชียงใหม่นั้น, ชวนกันคิดร้าย, แดจะรบพระเจ้าเชียงใหม่นั้น. ส้มเด็ด
พระพุทธเจ้าหลวง, ก็ขึ้นเห็นส้มเด็ดเอกราชธรรมาธิสรวรมนาถบรมพิตร
พระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ได้เดินไปเชียงใหม่วรรบกับท้าวพระยาทองปวง, ซึ่งคิดร้าย
แก่พระเจ้าเชียงใหม่นั้น. แดครัดให้ทัพพระยาเก่าแพงเพชร, ทัพพระยา
ทายน่า, ทัพพระยาเพชรบุรี, ทัพพระยานครสวรรค์ ทัพพระยาชัยนาท
ไปโดยสเด็ด. แดทัพพระยาทอง, ทัพพระยาแสนหลวง, ทัพพระยานคร
เป็นทัพหน้า, แดดำหริให้เจ้าฟ้าแสนหัวไปโดยสเด็ดด้วย. ถ้าได้
ราชการแล้ว, จึงจะส่งขึ้นไปยังเมืองแสนหัว. จึงพระบาทสมเด็จพระ
ธรรมาธิสรวรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็ยกทัพหลวงสเด็ด
ไปโดยทางเชียงใหม่. ส้มเด็ดพระพุทธเจ้าหลวงก็สเด็ดมาโดยทางสโขง,
มายังมาเถาะดำรง. ส่วนข้าหลวงอันแต่งไว้ให้ส่งส้มมอนทองปวงนั้น,
ก็ต้องส้มมอนอันจะจัดพัดพรายทองปวง, ให้เขาใหญ่ทมิฬดำเนินใน
มาเถาะดำรง. แดเมืองมาเถาะนั้นไต่มา. จึงครัดให้พระยาทระพูน

เมืองเมธางาฬ, แดเมืองเมธามะนณเดวยกทพหดวงดเค็ดมายังกรุง
เทพพระมหานคร.

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรธดิศวร บรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้า
หุ่ยหัว, กัดเค็ดถึงค่านท่าหวดในวันอังคารเค็ดเค็ดแรมแปดคำ, แด
แรมทบหุ่ยในค่านท่าหวดนดับหาวน. จึงมีพระราชโองการตรัด
ตั้งแก่เจ้าพระยาสุรราชเดโชชัยอภัยพิริยพาน, ให้แต่งข้าหวดไปหา
พระยาหวดเมืองน่าน, พระยาฝาง, พระรามเดโช, พระยาพลดักชัย,
พระยาลาด, พระยาแพร์, พระยาดอ, พระยาขเวียง, พระยาเซียงของ,
พระยาพายว, พระยาพายก, พระยาเมืองของพระรชา, แดหัวเมืองใหญ่
น้อยทงปวงทุกเมือง. แดแต่งข้าหวดไปหุ่ยประจำทุกเมือง. จึง
พระเจ้าเซียงใหม่แกแต่งเครื่องบรรณาการ, ให้นันทพยเอามาถวาย. แด
ให้กราบทูนพระกรุณาว่า, ทพหดวงดเค็ดมาน, พระเจ้าเซียงใหม่สนชม
ทนกหนา. เห็นว่าจกจกวงทงปวงจระด้าเห็ดบริบูรณ์ด้วยเดชพระ
ราชสมภาร. แดว่าพระเจ้าเซียงใหม่ยกทไปเซียงรายไซ้, พระยา
ฝางท่าเพโทบายว่า, จะยกมาช่วยพระเจ้าเซียงใหม่, แดกวาดเอาไพร่
พลลูกคามารายในแดนเมืองเซียงใหม่ทงปวงไปยังเมืองฝาง. จึง
พระเจ้าเซียงใหม่จะหุ่ยรบเอาเมืองเซียงรายมิได้, แดกตบคนมาเมือง,
ขอเซินดเค็ดทพหวดไปเอาเมืองฝาง. จึงพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรร
ธดิศวรบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าหุ่ยหัว, ก็มีพระราชโองการตรัดตั้ง
แก่นันทพยผู้มากราบทูนพระกรุณานัน, ให้ไปทูนแก่พระเจ้าเซียงใหม่
ว่า, ชงพระกรุณาตรัดให้ข้าหวดชนไปหาพระยาฝาง, แดท้าวพระยา
ทงปวงแเดจะคอยทาพางชาวนนก่อน. ถ้าเห็นว่าพระยาฝางมิได้

ความภักดีไซ้, จึงยกทัพหลวงเสด็จไปเมืองฝาง.

ครั้นนั้นทัพรับพระราชโองการได้เสด็จได้กะหม่อมไปทูลแก่พระเจ้าเชียงใหม่ ๆ ก็ให้หมื่นทองอยู่เดียนัดหน้าท้าวท้าวพระยาว่า, ในเมืองเชียงใหม่ชาวแพ่งนั้, ซึ่งพระยาจะเสด็จยกทัพเข้า, ซึ่งข้าหลวงไปหาท้าวพระยาทางปองนั้, เห็นจะกาดช้านาน, แด่พลทงปองชาดด้เบียง. ขอเชิญเสด็จไปเอาเมืองฝางด้เบียงด้, เพราะเมืองนั้เป็นเดียนัดไพร่หลวงนั้. ครั้นหมื่นทองอยู่, นายสั่งหน้ามาถึงทัพหลวงด้, ในวันนั้น, พระยาฝางให้หมื่นหลวงซ้ายนำเอาเครื่องบรรณาการมาถวาย. ส่วนพระยานันให้แฉ่นเด็กซ้ายนำเครื่องบรรณาการมาถวาย, แด่มาถึงพร้อมกัน. จึงหมื่นหลวงซ้าย, แด่แฉ่นเด็กซ้ายกราบทูลพระยาว่า, พระยาฝาง, แด่พระยานันแฉ่นคอกไม้เงินทองจะมาถวายบังคมในภายหลัง. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ก็พระราชโองการตรัสสั่งแก่หมื่นทองอยู่เดียนัดหน้า, ให้ไปทูลแก่พระเจ้าเชียงใหม่โดยเนอคคั้, ซึ่งพระยาฝางแเด่พระยานันให้กราบทูลพระยานัน. เมื่อทัพหลวงเสด็จแฉ่นทัพอยู่ในตำบลท่าหวดนั้นชาวแพ่งนั้. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ก็พระราชโองการตรัสถามพระยาแฉ่นหลวงว่า, ไพรพลชาดด้เบียงดงนั้จะถ่อนยกทัพหลวงไปดงแห่งใด. จึงพระยาแฉ่นหลวงกราบทูลพระยาว่าขอเชิญเสด็จยกทัพหลวงไปดงตำบลเมืองเกน, เพราะทนนไถ่ทำเรือ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ก็พระราชโองการตรัสใช้วิสุทธเสนา, แด่ขุนราชสอนจัน, ให้ไปทูล

พระเจ้าเชียงใหม่, ทพทวงไปตั้งคานในเมืองเงิน.

จนพระหัดบดเคืองหกชนค้ำ, ส้มเค็ดเอกาทศรอกธอธรรมนาก
 บรรณพิตรพระพุทเจ้าหยูหัว, ก็ยกพลพยุหะจากท่าหวดไปตั้งในคาน
 เมืองเงิน. จึงพระยาฝางก็ให้แต่งเครื่องดอกไม้เงินทอง, แด่เครื่อง
 บรรณาการมาถวาย. จึงพระยาหลวงเมืองน่าน ก็ให้พระยาไชยสงคราม
 ถอดดอกไม้เงินทอง, แด่เครื่องบรรณาการมาถวาย. พระรามเดโช
 ก็ให้พระยาสาต, แด่ถ่านวิทยามาจกดอกไม้เงินทองแด่เครื่อง
 บรรณาการมาถวาย. จึงพระเจ้าเชียงใหม่ก็ให้หมื่นหลวงกุมกามา
 กราบทูลพระกรุณาว่า, พระเจ้าเชียงใหม่ใช้ช้างกองจำ, แด่หมื่นหลวง
 กุมกามาไปเมืองเขมราช, แด่ไถดเมืองฝางไป พระยาฝางก็กุมเอาตัว
 นางกองจำ, แด่หมื่นหลวงกุมกามา, หมื่นพองฝางเก่าไว้. อนึ่ง
 พระเจ้าเชียงใหม่เมื่อตั้งทัพหยู่เมืองเชียงราย, แด่ไชยระดมแสนทำช้าง
 แสนขวางให้เอาช้างชนไป, พระยาฝางก็ให้จับเอาผู้สมชองนาคาเสีย.
 แด่ยังแต่งระดมผู้เดียวให้เกาะไว้. แด่บัดนี้ด้วยเดชพระราชสมภาร, พระ
 ยาฝางให้ไปต้อยนางกองจำ, แด่หมื่นหลวงกุมกามา, แด่ระดมมาด้วย
 หมื่นพองฝาง, ถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว. พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอกาทศร
 อกธอธรรมนากบรรณพิตรพระพุทเจ้าหยูหัว, ก็มพระราชโองการตรัส
 แก่หมื่นหลวงกุมกามา, ให้ทูลพระเจ้าเชียงใหม่ว่า, พระยาฝาง, แด่พระ
 ยาหลวงเมืองน่าน, แด่พระยารามเดโช, แต่งดอกไม้เงินทองมาถวาย
 แล้ว. ตัวจะลงมาถวายบังคมต่อพายุหัด. พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอก
 ทศรอกธอธรรมนากบรรณพิตรพระพุทเจ้าหยูหัว, ก็มพระราชโองการ
 ตรัสไ้รับขุนนางมาเดชะ, ก็พระยาราชสีนไปเมืองเขมราช, จึง

พระยาหลวงเมืองน่าน แดท้าวพระยาแสนหมื่นชาวเมืองน่าน, ก็ลงมา
 ถวายบังคม, แดพระยาหลวงเมืองน่านถวายช้างพลายดั่งหงส์ออกเค็ด,
 ถวายช้างพังดั่งช้าง, ถวายมาดยัดบมา, แดเครื่องบรรณาการมากมาย,
 อนึ่ง ท้าวพระยาแสนหมื่นอนมาด้วยพระยาหลวงเมืองน่าน, ถวายมา
 แดเครื่องบรรณาการมากมาย, อนันตพินพระยาฝ่าย, แดท้าวพระยาแสน
 หมื่นชาวเมืองฝ่าย, ก็ลงมาถวายบังคม, พระยาฝ่ายก็ถวายช้างพลาย
 ด้อมทองช้างหนึ่ง, ดั่งหงส์ออกเค็ด, ช้างพังปดดั่งช้าง, ถวายมา
 ถ้ามดบมา, แดเครื่องบรรณาการมากมาย, อนึ่ง ท้าวพระยาแสนหมื่น
 อนมาด้วยพระยาฝ่ายนั้น, ก็ถวายมาแดเครื่องบรรณาการมากมาย, หย
 ถ้ามวันพระรามเดโช, แดท้าวพระยาแสนหมื่นชาวเมืองเชียงแสนแด
 เชียงรายก็มาถวายบังคม, พระรามเดโชถวายช้างพลายนางพระ
 ดั่งช้างหนึ่งดั่งหงส์ออกเค็ด, ช้างพลายมรปอกนากหนึ่ง, ถวาย
 มาแดเครื่องบรรณาการมากมาย, อนึ่ง ท้าวพระยาแสนหมื่นอนมาด้วย
 พระรามเดโชนั้น, ถวายเครื่องบรรณาการมากมาย, พระยาพลดั่งซ้าย
 นองพระยาหลวงเมืองน่าน, ก็ลงมาถวายบังคม, แดถวายช้างพลาย
 บุนเรองรทขช้างหนึ่ง, ดั่งหงส์ออกเค็ด, ถวายมาแดเครื่องบรรณาการ
 มากมาย, พระยาแพะ, พระยาตอ, พระยาขเวียง, พระยาเชียงทอง,
 พระยาพายว, พระยาพายาก, พระยาเมืองยอง, แดท้าวพระยาหัวเมือง
 ไทยนอยทงปวง, ก็มาถวายบังคม, แดถวายช้างมาเครื่องบรรณาการ
 มากมาย, แดท้าวพระยาแสนหมื่นทงปวง, ก็เอาช้างมาพดมาด
 ทพหยด้อมพระราชทานแด่บรรณาการหย.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอภัยภูเบศรทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

บังคมใหญ่เจ้าจำนำพระบาทในทัพหลวง. ในเมืองเชียงใหม่นั้นเร่งเกิด
 ทรพิศข่าวแพ่งนัก. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 พระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ. มีพระราชโองการตรัสให้ตั้งกองทัพเดิมนำตั้งตั้งตั้ง
 พระกตาโหม, ลงมายังกรุงพระมหานครศรีอยุธยา, เอาแต่เลี้ยง
 ข้าราชการไปยังทัพหลวง. แต่พระราชทานให้ขึ้นไปแก่พระเจ้าเชียงใหม่,
 จึงได้เลี้ยงไพร่พลประชาราษฎร์ทั้งปวงในเมืองเชียงใหม่. ส่วนพระ
 พรหมสุริยราชหัตถ์ไปร้างฝั่งนั้น, เกิดเหตุการณ์ชาวเมืองฝักคิดร้าย,
 ก็ตอบท้าวแก่พระพรหมสุริยราช. จึงมีชาวลงมากกราบทูลพระกรุณา,
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ,
 มีพระราชโองการตรัสให้พระยานคร, แต่พระรามเดโชขึ้นไปช่วยเมือง
 ฝัก. ครั้นท้าวพระยาหัวเมืองไทยน้อยทั้งปวงลงมาถวายบังคมเฝ้าแล้ว,
 ถึงเดือนสิบเอ็ดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ
 พุทธเจ้าอยู่หัวฯ. ก็มพระราชโองการตรัสให้หมื่นนันทบาทลงมากราบทูล
 พระกรุณาแก่สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ, ให้หมื่นนันทบาทแถลงการซึ่ง
 สืบได้ไปรับท้าวพระยาทั้งปวงมาคำนับ, ถวายแก่พระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ.
 ในขณะนั้น สืบได้พระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ สืบได้คนมาแต่การ พระราชสงคราม,
 ก็มิได้สืบได้ในกรุงพระมหานคร. แต่ตั้งทัพหลวงสืบได้ห้วยเตี้ยสุวรรณ
 บุรี. ครั้นหมื่นนันทบาทถึงเมืองสุวรรณบุรียทัพหลวงสืบได้ห้วยนั้น, หมื่น
 นันทบาทก็เอากิจจานุกิจทั้งปวงมากราบทูล พระกรุณาแถลงถวายแก่สม
 เด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวฯ. ก็มพระราชโองการตรัสตั้งแก่หมื่นนันทบาท, ให้
 ขึ้นไปกราบทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 บังคมใหญ่เจ้าจำนำพระบาทในทัพหลวง, ขอเชิญสืบได้ขึ้นไปยังเมืองเชียงใหม่. ให้เอา

ท้าวพระยาทางปองไปให้สมัครมานด้วยพระเจ้าเชียงใหม่.

ครั้นหมั่นนทพาดชนไปถึงทพหลวง, กราบทูลพระกรุณาโดยสมัคร
เกิดพระพุทเจ้าหลวงมีพระราชโองการตรัสว่า. พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอก
ทศรทิดวรบรมนาถบรมพิตรพระพุทเจ้าใหญ่หัว. ก็มีพระราชโองการ
ตรัสใช้ข้าหลวงขึ้นไปหาพระรามเดโชในเมืองฝาง, ว่าทพหลวงได้เกิดไป
ยังเมืองเชียงใหม่, แลให้พระรามเดโชลงมาถวายบังคมในเมืองเชียงใหม่.
จึงตรัสใช้ให้ข้าหลวงขึ้นไปทูลแก่พระเจ้าเชียงใหม่ว่า. ทพหลวงจะได้เกิด
ขึ้นไปในเมืองลำพูน, แลให้พระเจ้าเชียงใหม่ออกมาจับได้ในเมือง
ลำพูน. จะเอาท้าวพระยาหัวเมืองไหย่น้อยทางปองมอบแก่พระเจ้าเชียงใหม่,
ให้สมัครมานด้วยกัน. ชะนั้นพระเจ้าเชียงใหม่. ก็แต่งพระยาแสนหมื่น,
ให้ออกมาปลุกพระดาหนกรบทพหลวง. แลก็แต่งท้าวท้าวพระยา
เชียงใหม่จะได้เกิดออกมาหาญเอง.

ถึงวันอาทิตย์เดือนธันวาคมปีจอ, พระบาทสมเด็จพระเจ้าเอก
ทศรทิดวรบรมนาถบรมพิตรพระพุทเจ้าใหญ่หัว, ก็ยกทพหลวงได้เกิดจาก
เมืองเกษ. แลพระยาหลวงเมืองน่าน. พระยาแสนหลวงพิชัย. พระ
ยาฝาง, แลท้าวพระยาหัวเมืองไหย่น้อยทางปอง, แลพระชัยที่ปลุกพระ
เจ้าเชียงใหม่. ก็ไปโดยได้เกิด. จึงยกทพหลวงเข้าไปตั้งเมืองลำพูน.
ในขณะนั้นชาวปองฝ่ายท้าวพระยาทางปองนั้น, ล้อมทพหลวงอยู่
เป็นแน่นหนา. พระเจ้าเชียงใหม่. ว่าท้าวพระยาทางปองพร้อมมูลใน
ทพหลวง. แลจึงมารวมมากนัก. บันดาพระเจ้าเชียงใหม่จะออกมา
รบทพหลวงใช้, ก็คิดสังคายน์เกรงขาม, แลมิได้ออกมาจับได้ในเมือง
ลำพูน.

ส่วนพระรามเดโช, ครั้นมีพระราชกำหนดขึ้นไปหา ก็ยกลงมา
 จากเมืองฝาง, จะมายังทัพหลวงในเมืองตาพูน, ก็เอาช้างมารวพลเดิน
 ไปถนัดเมืองเชียงใหม่มา พระเจ้าเชียงใหม่ก็แต่งทัพม้าไทยให้ยกออกไปข่ม
 ไล่ซึ่งทางทัพพระรามเดโชจะยกมานั้น. ครั้นเจ้ามีดชาวมาไทยให้ยก
 เขาค้ำทัพพระรามเดโช ๆ มีทหารตัวก็แตกฉาน. พระรามเดโชจะมายัง
 ทัพหลวงมิได้ก็ขึ้นไปเมืองฝาง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็ทรง
 นานบรมพิศพระพุทธรูปเจ้าอยู่หัว, ก็ตรัสว่า การซึ่งพระเจ้าเชียงใหม่คิด
 ดังนี้, แลมิได้ลงมายังทัพหลวงนั้น, จึงมีพระบรมราชโองการครัดให้
 ท้าวพระยาพระหัวเมืองมณฑลราชทงหลายพากันว่า, ซึ่งซึ่งพระกรุณา
 ให้เรายกพลมาทงน, เพราะเหตุว่าซึ่งพระเมตตาแก่พระเจ้าเชียงใหม่
 เพื่อจะให้รับท้าวพระยาพระหัวเมืองทงปวง, อันกระด้างกระเดื่อง, เปน
 บัจุบันนี้แก่พระเจ้าเชียงใหม่, ให้ปรกติราบคาบ. ท้าวพระยาทง
 ปวงก็มาพร้อมกันที่เมืองเกตุ. ฝ่ายพระเจ้าเชียงใหม่ก็มิได้ลงมา,
 แต่งให้แต่แสนท้าวพระยาตามคุมเครื่องบรรณาการลงมา. เรื่องความ
 ทงน ก็ซาบตงไปถึงฝ่ายพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว. ผู้ซึ่งพระคุณ
 ชื่นอนันตหาประเลิด คำหรีดเห็นว่า เมืองเชียงใหม่ยังมีปรกติ, จึง
 ให้เราชนมาระบับเสียให้จงได้. พระเจ้าเชียงใหม่มิได้ลงมาด้วยแต่งทัพ
 มาข่มไว้ที่พระรามเดโชอันลงมาตามกำหนดอีกแล้ว. แลซึ่งพระเจ้า
 เชียงใหม่ทำตงนนี้จะเห็นประการใด. มุขมนตรีทงปวงปรึกษากันว่า,
 เติมนัดขึ้นเชียงใหม่เป็นจตุสด, พระเจ้าเชียงใหม่หาทงนมิได้, จึง
 ให้ไปกราบทูลของบาทอยู่หัว ขอเอาพระเดชเดชาญาณปกเกล้าปก
 กระหม่อม. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ซึ่งพระมหากุณาแก่

พระเจ้าเชียงใหม่, จะให้คงหยู่ในเสวศกนักร. จึงเห็นพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จลงมา ในสมัยที่รักษาด้วยการรบพมามาก. ครั้นทัพพมวดได้เข้ามาถึงทางหวด ครกให้ราชทูตไปหาท้าวพระยาต่าง อันกระต้างกระเคื่องคือพระเจ้าเชียงใหม่. เศษพระเชษฐาภาพ. ท้าวพระยาต่างทงปวงมีอาตวตแฉงหยได้ ก็พากันมากกราบถวายบังคม. เข้าทูลละของสู่พระบาทหยู่ในทัพหลวงระเมื่องเกินสน. พระเจ้าเชียงใหม่ ก็ถามาไม. ด้วยมิได้เชื่อพระเชษฐาภาพ. มีแต่ความกลัวพระยาต่างปวงมากกว่าพระราชอาญาอีก. สืบแต่พระพุทเจ้าอยู่หัว. ก็มิได้ซึ่งพระโพนนัถ์เคื่องพระทัย. ต้องขงอุสาห์เสด็จพระราชดำเนินกลับขึ้นมาถึงเมืองลำพูน. กำหนดให้พระเจ้าเชียงใหม่มาเข้าทูลละของสู่พระบาทพร้อมกันกับท้าวพระยาทั้งหลาย. เพื่อจะพระราชทานพระราโชวาท. ให้พระยาต่างมั่งคั่งมานอนนอนต่อพระเจ้าเชียงใหม่. พระเจ้าเชียงใหม่ ก็มิได้ชอกมา. กลับแต่งทัพม้าไทยไทยมาชุมนุมที่พระรามเดโช. อันจะลงมาเข้าทูลละของสู่พระบาท. จนพระรามเดโชมีมิได้. ต้องกลับคืนไปเมืองฝาง. แลพระเจ้าเชียงใหม่ไม่หะจรัตมิได้เชื่อพระเชษฐาภาพแล้ว. ซึ่งจะได้คงหยู่ไปรักอันนเห็นอการ. ยืนงไฟพดในกองทัพหลวง. แลไฟท้าวพระยาต่างทงปวงก็รักกันตบเบียงอาหารนักร. ขอเห็นได้แต่พระราชดำเนินทัพหลวงได้คงกลับไปยังกรุงพระมหานครจกอน. เขาคำพิพากษาการทงพระกรุณา. จึงมีพระราชโองการตรัสว่า. พระเจ้าเชียงใหม่เป็นคนหลงหยู่แล้ว. แลจะละเดียน. เหมือนไม่อนุกุลพระเจ้าเชียงใหม่. ประการหนึ่งก็จะเสียพระเกียรติยศสมเด็จพระพุทเจ้าหลวง. บัซพระคุณอันมหาประเสริฐไป. ทั้งพระองค์กษัตริย์

โทษเราได้. ขอพระราชทานผู้มั่งคั่งไปว่ากล่าวขู่ให้
พระเจ้าเชียงใหม่ออกมาให้จงได้. แต่ให้มาค้าหรรด้ามด้อมมาขึ้นไปหา
พระรามเดโชจนมาด้อมมานานแล้วยังจะควน.

ฝ่ายเสนาขุนตะของชุดพระบาทกราบถวายบังคมเห็นโดยพระราช
คำหริทุกประการ. ดมเด็จพระพุทธเจ้าหยู่หัว, ก็ตรัสให้หมื่นอนทรภักดา,
กับพระชัยปะโฮรต์พระเจ้าเชียงใหม่, เขาไปยังเมืองเชียงใหม่. แต่
ให้หมื่นเพชรไพร่หัวหมื่นค้าหรรด้ามด้อมมา, ไปหาพระรามเดโช
เมืองฝาง. ครั้นหมื่นอนทรภักดาหาหลวง. กับพระชัยปะโฮรต์พระเจ้า
เชียงใหม่จึงทูลว่า, ดมเด็จพระเจ้าหยู่หัวซึ่งพระเมตตา, อุดาห์ซึ่งได้
พระราชดำเนียบกทพหลวงขึ้นมาถึงเมืองฝางกำหนดให้ลงไปเฝ้า. ซึ่ง
พระกรุณาจะให้ท้าวพระยาตาตงปวงด้อมมานานมอบให้, เหตุไฉนพระ
องค์จึงมิได้ลงไปเฝ้า, แล้วตอบแต่ทพมาด้อมพระรามเดโช, อันจะ
ลงไปเฝ้าทูลของชุดพระบาทนั้นอีกเล่า. พระองค์ทาดังนั้นทูลให้
หรือ. บัดนี้พระเจ้าหยู่หัวขัดเคือง, ให้เสนาพรทามาจปรักด้า ๆ
ว่าให้เสนาเดียดกทพหลวงกตบยงกรุงพระมหานคร. แต่ทว่าดมเด็จพระ
พุทธเจ้าหยู่หัว, ซึ่งพระอาตยถึงพระองค์ว่า, ถาทพหลวงได้เกิดกตบ
เห็นว่าเมืองเชียงใหม่จะตงหยา. ได้ตายที่ดมเด็จพระเจ้าหยู่หัว
ทรมานพระองค์เดดมา, จึงให้ข้าพเจ้ามาทูลพระองค์, หยาให้วิตก
เกรงขามท้าวพระยาตาตงปวงเตย, เป็นภาระธุระดมเด็จพระพุทธเจ้า
หยู่หัวจะระบับการกตให้ดังบงได้. พระชัยปะโฮรต์ซึ่งพระเจ้าเดชเดชา-
นุกาพท้าวพระยาตาตงเกรงขามให้ฟังทุกประการ. พระเจ้าเชียงใหม่
ได้แจ้งคตนั้น มีความยินคต.

ครั้นเพ็ดรูลงเข้าพระเจ้าย่างใหม่, ยกข้างม่าวพลโดยดั้นคอง
 ดงมายังเมืองจำปาศ, เขาเผ้ากราบถวายบังคมล้นเศ็ดพระพุทธรูปเจ้าหยู่หัว
 ทูนขอโทษล้นเศ็ดมาเผ้า, แด่ตอบท้าวรายพระรวมเศ็ดไซ้ทุกประการ.
 ดั้นเศ็ดพระเจ้ายู่หัวตรัดได้ซึ่งฟังพระเจ้าย่างใหม่กราบทูน, แยม
 พระโอรสแถมมีพระราชโองการตรัดว่า, ซึ่งพระเจ้าย่างใหม่ได้มาตาม
 กำหนดน่น, เพราะท่านมีเศ็ดเชอพระบรมบุญภาพดั้นเศ็ดพระพุท
 รุเจ้าหลวงผู้ซึ่งกริดดาภิหารอันประเศ็ด, ตรัดเท่านั้นเศ็ด, ก็ให้หา
 ท้าวพระยาตาดทองป่องเขาเผ้า, จึงมีพระราชบริหารตรัดแก่พระยาน่าน,
 พระยาฝ่าย, แด่ท้าวพระยาแฉ่นหลวงทองป่องว่า, เมืองย่างใหม่เป็น
 กัดตรัดมาแต่โบราณราชประเพณี, พระเจ้าย่างใหม่เศ็ด, ก็เป็นเศ็ด
 กัดตรัดด้วยวงดั้นมาหลายชวเศ็ด, แด่ซึ่งท่านทองป่องคบคิดกันเป็น
 ปรับกัดชาติจะรบเขาเมืองย่างใหม่น่น, ถึงมาครว่าเศ็ดดั้นมดในเมือ
 ย่างใหม่น่นกิด, ความทฤษล้นเศ็ดจะปรากฏหุ่ยชวฟาดน่นดั้นคอง.
 ดั้นเศ็ดพระพุทธรูปเจ้าหยู่หัวซึ่งพระมหากรุณาการุณภาพท่านทองป่อง, แด
 พระเจ้าย่างใหม่, จึงคำหริดให้เรออูล่าหามาหวงจะให้ท่านทองป่อง
 ดั้นคักล้นด้นทรภาพดั้นล้นเศ็ดล้นเศ็ดจากด้นก่อน, ท้าวพระยาตาดทองหลาย
 จะว่าประการใด, ท้าวพระยาแฉ่นหลวงทองป่องกราบถวายบังคมพร้อมกัน,
 แด่กราบทูนว่า, พระเจ้ายู่หัวโปรดประการใดจะกระทำตามทุกประการ.
 พระเจ้าย่างใหม่กราบทูนพระกรุณาว่า, ท้าวพระยาทองป่องปราชญ์ประนอม
 แด่, ข้าพระองค์ได้มีฮาคดของเศ็ดแก่ท้าวพระยาทองหลาย, จะถวาย
 ดั้นคักคียนได้, ดั้นเศ็ดพระพุทธรูปเจ้าหยู่หัวตรัดได้ซึ่งฟังด้นน่นพระทษ,
 ด้นเศ็ดน่นพระเจ้าย่างใหม่, กับท้าวพระยาแฉ่นหลวงดั้นน่นทองป่อง.

ก็มีได้มีความพิโรธอาคตแก่กันต่อไป. พระเจ้าเชียงใหม่ก็มีใจกลับเข้าไปในเมืองเชียงใหม่, หูในกองทัพหลวงถึงแปดวัน. ฝ่ายหมื่นเพชรไพร่, กับพระรามเดโชก็มาถึง, เข้าพร้อมกันกับพระเจ้าเชียงใหม่, แล่นหลวงแล่นหมื่นทงปวง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็ทรงจัดให้พระราชโอรสโดยยศศัณษามัครด. พระเจ้าเชียงใหม่กับพระรามเดโช, ก็สิ้นเวรพยาบาทแก่กัน.

ครั้นรุ่งขึ้นก็เกิดพระราชดำเนิพพระเจ้าเชียงใหม่, แดท้าวพระยาถาเข้าไปในพระอารามพระมหาธาตุเมืองลำพูน. ก็ให้ท้าวพระยาถาทงปวงกระทำสัตย์ปฏิญาณก่อนว่าพระพรัตนศพระเจ้าเชียงใหม่ทุกถายสัตย์ต่อสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ฉเพาะพระพักตรพระพุทเจ้า, พระขมิเจ้า, พระสังคเจ้า, ซึ่งมีได้อาคคทองแฉท้าวพระยาถาทงหลายอันสุจริต. สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวก็จัดให้โอรสตั้งศ่อนพระเจ้าเชียงใหม่, แดท้าวพระยาทงหลายเป็นอนเณกรรยาย, แดกัสด์เกิดพระราชดำเนนกลับเขามายังพระราชพลบพลาอาณ. จึงดาหรดแก่พระเจ้าเชียงใหม่, แดพระรามเดโช, ท้าวพระยาแล่นหลวงแล่นหมื่นทงปวง, ให้ไปหยูกลำเมืองดงเก่า, บำรุงประชาราษฎร์ขอขนาทเลมาโดยยศศัณษประเพณีให้ถาวรวัณนาสืบไป.

ครั้นหนวอนองการเคอนอายแรมห้าค่ำ, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็สเกิดพระราชดำเนนยกพยุหะโยธาทัพออกจากเมืองลำพูน. แดพระเจ้าเชียงใหม่, พระรามเดโช, ท้าวพระยาแล่นหลวงแล่นหมื่นทงปวง, ก็ตามส่งสเกิดถึงตำบลจอมทอง, แดกักราบถายบังคมถ, ยกแยกกันไปบ้านเมืองโดยพระราชกำหนด. แดพระขยทษะลูกพระเจ้า

เชียงใหม่, แดพระยาเอกชัย, แดนั้นทะระยอด้วน, ลงมาโดยส่เด็ด.
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว,
ก็เสด็จมาถึงสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวในเมืองสุพรรณบุรี. ส้มเด็ด
พระพุทธเจ้าอยู่หัว, ก็มีพระราชหัตถ์โปรดเกล้าฯ ให้นำ. แด
สิ้นสิ้นพระเดชเดชาภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ก็เสด็จมาถึงสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว, สดัดไปรับทำพระยา
ทองปวงให้ราบคาบ.

พุทธศักราช 952 ปีชานโทศก, ในเมืองดงเจนไช, เมื่อพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว,
ไปปราบราชศัตรูในเมืองดงเจน, แดเทหาครวอพยพทองปวงเสด็จมายัง
กรุงพระมหานครแล้ว. หยุคต่อมาภายหลังจึงถูกพระยาตากวงศ์หนีไป
หยุคเมืองดงเจนไช, ก็คนมายังเมืองดงเจน, ประมุขไพร่พลทองปวง
ได้เป็นพระยาตากวงศ์. แดแต่งดอกไม้เงินทองแด่เครื่องบรรณาการถวาย
ทุกปีได้ขาด. ครั้นพระยาตากวงศ์หนีไป, หาผู้ปกครองแผ่นดิน
เมืองดงเจนไชได้. จึงส่งพระยาหมื่นจาง, แดท้าวพระยามนตรีมุข
ทองปวง, แดแต่งดอกไม้เงินทองแด่เครื่องบรรณาการ, มาถวายบังคม
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว,
สุพรรณบุรีราชผู้ของพระยาตากวงศ์ก่อน, ไปครองแผ่นดินเมืองดงเจน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระพุทธเจ้าอยู่หัว,
ก็ทรงพระกรุณาพระราชทานเครื่องราชูปโภคสำหรับพระมหากษัตริย์, ให้เอาพระ
สุพรรณบุรีราชผู้เป็นพระยาตากวงศ์. แดครัดให้เจ้าพระยาสุรสีห์
พระยาพิชัย, แดพดทหานลุ่มพันเอาพระสุพรรณบุรีราชผู้ไปส่งถึง

เมืองแวกโดยทางเรือ, ในปีขานไท่จกน.

ลุ้ดักกราช 953 ปีเถาะตรีตัก, พระลั้ดักพระมาราช, ผู้เป็นพระยา
ดแวก, ให้พระยาตากาโหมผู้บุตรเขย, มากราบทูลพระกรุณาพระบาท
ลั้ดักเด็คบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทองลั้ดักพระองค์, พระยาอุน
อันหันไปใหญ่ด้วยช่องพักในค้ำบนแล่นลั้ดักโคงน, ประมุขช่องพักทงปวง
ได้มากแล้ว, ว่าจะยกไปรบพระยาดแวก. พระบาทลั้ดักเด็คบรมบพิตร
พระพุทธเจ้าใหญ่หัวทองลั้ดักพระองค์, ก็มพระราชโองการตรัดให้แต่งทัพ
ลั้ดักเด็คพระเจ้าลูกเธอ, พระมหาชมราชา, แด่ข้างเครื่องหาดีบ, มา
ร้อยหนึ่ง, พดหมันหนึ่ง, แด่ทัพพระยาชมมาขบด, พระยาลั้ดักวรคโถก,
พระยาก้าแพงเพชร, พระยาสุโขทัย, พระยาพันชาธา, ยกไปโดยทาง
โพธิ์ลั้ดัก. แด่มีพระราชกำหนดไปให้พระยาดแวกยกทัพออกมาจับ
ด้วยลั้ดักเด็คพระเจ้าลูกเธอ. แด่ให้ยกไปดักทัพพระยาอุนในค้ำบน
แล่นลั้ดักโคงน. ครนตทพระยาอุนแตกฉานแล้ว, ลั้ดักเด็คพระเจ้า
ลูกเธอ, ก็ยกทัพขึ้นมาโดยทางพระนครหลวง, มาถวายเป็นคมพระบาท
ลั้ดักเด็คบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทองลั้ดักพระองค์.

เมื่อทัพหลวงลั้ดักเด็คยกใน เมืองเพชรบุรี ในปีเถาะน, พระบาท
ลั้ดักเด็คเอกาทศรถอัสวบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ลั้ดักเด็ค
ไปประพาสโดยทางชลมารค, ลั้ดักเด็คด้วยพระชลวิมานอันอลังการอลงก
รจนา, ดุหมิมาดาดลั้ดักด้วยบริวารแล่นถึงการประทับลั้ดักรวลั้ดัก, ลั้ดัก
ถึงเมืองพระพิลันโลกดงค้ำหนักในค้ำบนวัดจันท. ฝ่ายพระคชาธรลั้ดัก
สินธุราชพาหนะ, แด่ข้างตนมาคันทงปวงนชงพระกรุณาตรัดให้ไป
โดยทางลั้ดักถอมารคทัพหลวงใน เมืองพระพิลันโลก, พระบาทลั้ดักเด็ค

เขตกษัตริย์อัสวรมณานภรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็เดินไป
นมัสการพระชินราช, ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุในเมืองพระพิษณุโลกนั้น,
แต่ก็เดินไปประพาสในวัดเมืองพระพิษณุโลกนั้นทุกตำบล.

ในขณะนั้นกรมการเมืองพระพิษณุโลกกราบทูลพระกรุณาว่า, เลือ
รายนก, ย่อมมาทำผู้คนถึงในเมืองพระพิษณุโลก. ซึ่งพระกรุณาตรัส
ให้ข้าหลวงไปล้อมเลือกรายทุกตำบล. วันหนึ่งข้าหลวงไปล้อมเลือกมา
ถวาย แด่ซึ่งพระกรุณาตรัสให้แต่งเป็นคอกกึ่งประมาณสิบดอก. แล้ว
เอาเลือกปล่อยไว้ในคอกนั้น, พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรค์อัสวรมณาน
ภรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็เดินด้วยช้างพระที่นั่ง แลได้เดินออกไป
ยืนข้างพระที่นั่งแทบคอกของเดื่อนั้น. แลจะให้ทหารข้าหลวงเข้าฟังแวง
ไซ้. เดื่อนนั้นใหญ่กำลังดำมาก, ก็โคดข้ามคอกออกมาได้โดยหน้าพระที่นั่ง
ซึ่งพระกรุณาได้เค็ดวางช้างพระที่นั่งตามเดื่อนั้นไป, แลตรัสให้ข้าหลวง
เข้าล้อมแวงเขาได้ในกลางแปลง, แลข้าหลวงจะได้ช่วยจับหามได้.

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรค์อัสวรมณานภรมบพิตรพระพุทธเจ้า
ใหญ่หัว, ก็เดินไปเมืองพระพิษณุโลกคราวนั้น, แลได้ประพาสดังนี้
เป็นหลายครั้ง. จึงพระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรค์อัสวรมณานภรมบพิตร
พระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ก็มีพระราชโองการตรัสให้ทูลนพคุณเครื่องราชูปโภค,
ฉักรับเป็นทองประหารราช, จึงได้เดินไปบิณฑพระพุทธปติมากรพระชินราช,
ด้วยพระหีบบริบูรณ์. ก็แต่งการฉลอง, แลให้เล่นมหรสพชาติการ
แก่พระพุทธเจ้านั้นเจ็ดวันเจ็ดคืนเป็นมโหฬารหนักหนา. จึงได้ตรัสพระ
พุทธเจ้าหลวงตรัสให้ข้าหลวงเข้าไปกราบทูลพระกรุณา, เ็นได้ตรัส
พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรค์อัสวรมณานภรมบพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว,

ก็ด้เกิดลงมาจากเมืองพระพิษณุโลก, ในเพลาวันพุธเดือนหกแรมหกค่ำ
ในปีเถาะนั้น.

ครั้นถึงเดือนเก้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งกรมมโหรี
ทรงตั้งพระองค์, ก็ด้เกิดจากเมืองเพชรบุรีโดยสถิตมาร, ด้เกิดไป
ประพาสถึงตำบลมอญยอ. แดงพระตำหนักแทบฝั่งพระมหาสมุทร
จึงด้เกิดลงพระสุพรรณนิมานนาถอันอดงกครวณาการ, ประคัมภ์
ด้วยเครื่องพิชัยสงครามคันทิมา, แดงเรือท้าวพระยาเสนาบดีพิริยโยธา
ทหานโดยด้เกิด, แดงห้อมล้อมค้ำค้ำในท้องมหาสมุทร. พระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์, ก็ด้เกิดออกไป
ประพาสอภิมุขมอญยอ, อันน่านาพรอนันในกลางมหาสมุทร,
ก็ด้เกิดทอดไปดาดดาม, แดงก็ด้เกิดคนมายังพระตำหนัก. พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์, ด้เกิดออกไป
ประพาสในกลางมหาสมุทรดงนได้สืบถาวร. แดงก็ด้เกิดโองการ
ครัดตั้งให้ไปแดงพระตำหนัก, นริมนฝั่งมหาสมุทรตำบลโคกคดง, ก็
ด้เกิดลงพระสุพรรณนิมานนาถ, อันเป็นพิชัยพาหนะสำหรับประคัมภ์
พลากรโดยขนาด. เรือท้าวพระยาเสนาบดีมอญพิริยโยธามา
ทงหลาย, แดงห้อมล้อมค้ำค้ำค้ำด้วยเครื่องสงคราม. พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์, ก็ด้เกิดโดยสถิตมาร
มหาสมุทร, มายังพระตำหนักในตำบลโคกคดง. แดงทอดหยุดแรมทัพ
ในมหาสมุทรดงน, จึงด้เกิดลงพระตำหนักโคกคดงนั้น, แดงด้เกิด
ออกไปประพาสในกลางมหาสมุทร. ในตำบลโคกคดงพันเจ้าอยู่หัวสืบถาวร

ณ, จึงได้เกิดจากคำบนโดนดหลวง, ได้เกิดโดยส่งถนารคมทางเข้ามา
ยังเมืองเพชรบุรี.

พุทธศักราช ๑๖๕๔ ปีมะโรงจตุลศก, เดือนสิบสอง, พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระองค์, กรมพระราชวังองคมนตรีตรัสให้บำรุงช้าง
มารพดทรงปวงไฉน, จะยกทัพหลวงเสด็จไปเอาเมืองของอู ซึ่งมี
ข้าวม้า, พระยาอภัยมาเอาเมืองนายแต่ได้เมืองแล้ว, แดพระยา
อภัยจะยกไปเอาเมืองเด่นหัวเดา. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งพระองค์, กรมพระราชวังองคมนตรีตรัสว่า, เมืองเด่นหัวไช,
ได้เป็นข้าขอบขัณฑสีมา. ฝ่ายกรุงพระนครลือชญาเล่า, เดชะ
พระยาอภัยมาเอาเมืองนาย, แดเมืองเด่นหัวคอง, ควนเราจะยกทัพ
หลวงไปเอาเมืองอู. จึงมีพระราชกำหนดเกล้าพระยาดำนตรราช
เดชาบดินทรมาทรงปวง. ให้ตรวจเครื่องสรรพาวุธช้างมารพดทรงปวง
แล้ว, แดจะยกทัพหลวงเสด็จไปเอาเมืองอู.

ครั้นถึงมาดพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งพระองค์ กรมพระราชวังองคมนตรีตรัสให้แต่งพระคานก ในคาน
น้ำโมก. ครั้นได้เกิดด้วยพระชดุมานโดยทางขณนารคได้เข้า
ทัพ, ในพระคานน้ำโมกนั้น. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งพระองค์, ได้เกิดกับพระยาดำนตรราชจากคานน้ำโมก,
ได้เกิดโดยขณนารคขึ้นเหยียบไชยภูมิในคานนเอกราช, ให้ขุนแผนตั้ง
พันในขณนารคโดยการพระราชพิธีไชยสงครามแล้ว, ได้เกิดออกทัพ
ชัยในคานพระคาน. พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ทรงตั้งพระองค์, ได้เกิดโดยพระยาดำนตรราชโดยขณนารค. กรมพระราชวัง

เจ้าทองด้วงเกิดซึ่งข้างต้นสร้อยภักดี, เป็นพระยาศาธาร. ส้มเค็ดเอกร
ทงธิดีอัครบรมนาถบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัว, ซึ่งข้างพระมหาดัก-
ดานภาพ, เป็นพระยาศาธาร. พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่
หัวทงธิดีพระองค์ ก็ได้เกิดพะยอบาตรด้วยพระยาศาธารทงธิดีของอันประคัม
ด้วยเครื่องกษัตราสังการาภรณ์, อันพิศตรด้วยกาญจมนมรัตนชัชวาล
แด่มโหฬารด้วยเครื่องอภินิม, แล้วศกตรกตงกลดขมด้วยพรายพรรณ,
พิศตรพิพิตรพันพจน์จามรวรอันโอภาสด้วยรัตตด้วยท้าวพระยาดำมณ-
ราชาเสนาบดีมนตรีพิริยโยธาพหุ, แห่ห้อมล้อมเป็นบริวาร, คุชชก
พันดักด้วยพวงพดลเชนหมันบรมมหาศัสตราสินธุพละโยธาทางหลายค
พรรณราย. ด้วยเครื่องอภินิมพยุขเกราะกรายย้ายกัน, แห่โดยชนิดซ้าย
ขวาหน้าหลัง, แดพดข่างเครื่องแปดร้อย, พดมาพันห้ายร้อย, พดโยธา
พหุพันแค้นหนึ่ง.

พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงธิดีพระองค์, ก็
ได้เกิดพะยอบาตรโดยสถิตมารคไปโดยทางเมืองกำแพงเพชร, ซึ่งไปยัง
เมืองเชียงใหม่. แดพระเจ้าเชียงใหม่ไปรับพระรามเดโชในเมืองเชียงใหม่
แล้ว. จึงคงทพหุดวงแทบเมืองเชียงใหม่, หยุท้าวพระเจ้าเชียงใหม่. แด
แต่ซึ่งทพหุดวงให้เข้าไปหาพระรามเดโช, แดซึ่งพระเจ้าเชียงใหม่คนมา.
ครั้นพระเจ้าเชียงใหม่มาถึงทพหุดวง, แดพระเจ้าเชียงใหม่ก็ได้มา
เคารพพระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงธิดีพระองค์. แด
ถวายขางมา, แดเครื่องบรรณาการแล้ว, ก็คงคาหนกหยาแทบทพหุดวง
ในอันอันนั้น, พระเจ้าเชียงใหม่ก็ขึ้นเฝ้าพระบาทสมเด็จพระบรมพิตร
พระพุทธเจ้าใหญ่หัวทงธิดีพระองค์, ก็ได้เกิดเข้าไปนมัสการพระพุทธเจ้าใหญ่หัว

ในเมืองเชียงใหม่. แดทพทวดคงหยในเชียงใหม่หนึ่งเดือนหนึ่ง,
จึงยกทพทวดตั้งเต็ดจากเมืองเชียงใหม่, ไปโดยทางอังวะ. พระเจ้า
เชียงใหม่แดถูกพระเจ้าเชียงใหม่ทั้งสามคนไปโดยตั้งเต็ดทพทวด.

ตั้งเต็ดพระพุทเจ้าหลวง, กียกพยุหะโยธาทัพตั้งเต็ดไปโดย
ทางเมืองหางหลวง. พระบาทตั้งเต็ดเอกาทลธิดวรบรมนาถบรมบพิตร
พระพุทเจ้าหยหัว, กียกทพทวดตั้งเต็ดไปโดยทางเมืองฝาง, แดตั้งเต็ด
ถึงเมืองฝางในวันพรทศบศเดือนหาแรมดับเอ็ดคา. ฝ่ายตั้งเต็ดพระ-
พุทเจ้าหลวงตั้งเต็ดถึงเมืองหางหลวง, แดคงทพทวดหยค้ำบนทุ่งแกว
แรมทัพในค้ำบน. ส่วนพระยากาแพงเพชร, แดพระทวเมืองขุนหมื่น
ทั้งหลายเป็นทพหน้า, กียกขางมารพดไปถึงแม่น้ำโขง.

ในขณะนั้นตั้งเต็ดพระพุทเจ้าหลวงชงพระประศวรหนัก, กัตรวใช้
ชาหลวงให้ไปกราบทูนพระกรุณาถึงเมืองฝาง. พระบาทตั้งเต็ดเอกา
ทลธิดวรบรมนาถบรมบพิตรพระพุทเจ้าหยหัว ก็ตั้งเต็ดจากเมืองฝาง
มายังตั้งเต็ดพระพุทเจ้าหลวงในเมืองหางหลวง. แดตั้งเต็ดไปถึงใน
วันเสาร์เดือนหกชนทกค้ำบมะเส้งเบองจก. รุ่งชนวันจันทเดือนหกชน
แปดคาเพลาช่ายแควสองบาท, ตั้งเต็ดพระพุทเจ้าหลวงตั้งเต็ดถรรค.
ตั้งเต็ดพระพุทเจ้าหลวงพระขันธำมะโรงจก. เมื่อได้ราชสมบัติคน,
จักราช 904 ปราชจก. ในปราชนพระชนมได้ 35 พรรษา,
ตั้งเต็ดหยในราชสมบัติ 15 พรรษา. เมื่อตั้งเต็ดถรรคในเมืองหางหลวง,
พระชนมได้ห้าสิบพรรษา.